

ARHITEKTONSKA STUDIJA HIBRIDNIH OBJEKATA – PROJEKAT HIBRIDNOG OBJEKTA U NOVOM SADU**ARCHITECTURAL STUDY OF HYBRID OBJECTS - HYBRID OBJECT PROJECT IN NOVI SAD**

Strahinja Grujičić, Saša Medić, *Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad*

Oblast – ARHITEKTURA

Kratak sadržaj – *Projekat se bavi stvaranjem hibridne zgrade koja obuhvata komercijalne i stambene funkcije za raznovrsnu upotrebu (restoran, hotel, teretana, vrtić, poslovni i stambeni prostori). Projektovani objekat se nalazi u gustom urbanom delu Novog Sada. Kroz istraživanje, obrađene su i sledeće teme: Uloga stanovanja kao mesta koje oslikava vrednosti i ideale društva u kojem nastaje; Analiza istorijskih prethodnika i razumevanje sila i odnosa koji su doveli do konkretnih prostornih oblika; Razumevanje odnosa između: grada i zgrade; individualnog i kolektivnog; privatnog i javnog domena.*

Ključne reči: *Arhitektura, urbanizam, hibridni objekti, stanovanje, socijalni kondenzator*

Abstract – *The project deals with the creation of a hybrid building that includes commercial and residential functions for a variety of uses (restaurant, hotel, gym, kindergarten, business and residential spaces). The designed building is located in a dense urban area of Novi Sad. Through the research, the following topics were covered: The role of housing as a place it depicts values and ideals of the society in which it originates; Analysis of historical antecedents and understanding forces and relationships that led to concrete spatial forms; Understanding the relationship between: city and building; individual and collective; private and public domain.*

Keywords: *Architecture, urbanism, hybrid objects, housing, social condenser*

1. UVOD

Predmet istraživanja ovog rada predstavlja projektovanje i artikulaciju stambenog objekta, sa posebnim naglaskom na kompleksne i heterogene uslove u savremenom gradu. Objekat je projektovan na osnovu analize lokaliteta koji ima za cilj sagledavanje fizičkog i društvenog konteksta lokacije i njene okoline.

Projekat se bavi stvaranjem hibridne zgrade koja obuhvata komercijalne i stambene funkcije za raznovrsnu upotrebu (restoran, hotel, teretana, vrtić, poslovni i stambeni prostori).

NAPOMENA:

Ovaj rad proistekao je iz master rada čiji mentor je bila docent dr Saša Medić.

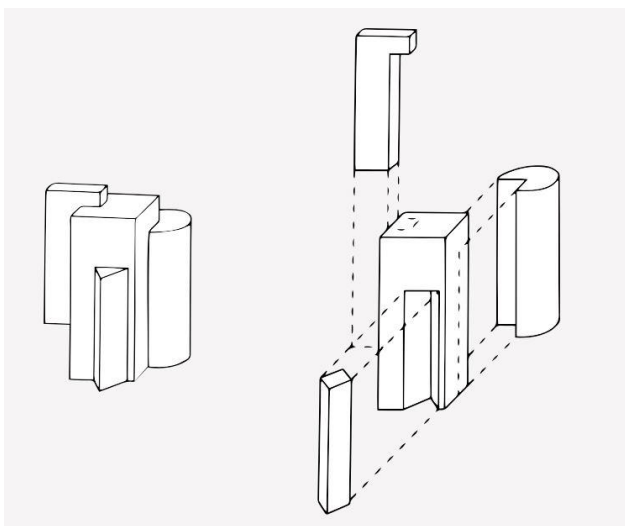
Predloženo projektno rešenje bavi se pojmovima o javnom i privatnom prostoru, i pozicioniranjem zgrade u ovoj oblasti, polazeći od njene javne prirode u urbanoj sredini do privatnosti doma. Projektovani objekat se nalazi u gustom urbanom delu Novog Sada nedaleko od centra grada. Najveći izazovi u projektovanju ovakve strukture bili su: interpolacija savremenog hibridnog objekta u urbanom gradskom jezgri vodeći računa o postojećem ambijentu (materijalizacija fasade, pozicioniranje objekta na parceli, spratnost), prevazilaženje problema saobraćaja (objekat se nalazi u jednosmernoj ulici zbog čega je bilo potrebno omogućiti dodatni ulaz sa zadnje strane objekta projektovanjem nove ulice) i nedovoljnog broja parking mesta, kao i rešenje konstruktivnog sistema koji bi bio odgovarajući za različite programe unutar objekta.

2. ISTRAŽIVAČKI RAD**2.1. Pojam hibridnog objekta**

Godine 1985, Džozef Fenton je dodao ovu definiciju navodeći to kao: „složen odnos između oblika, funkcije, tehnologije, urbanog konteksta i društva. Hibridna zgrada koja uspostavlja koherentnu ravnotežu delova. Ranije, termin „hibridna zgrada“ nije bio korišćen u arhitekturi zbog činjenice da su hibridne zgrade posmatrane kao zgrade mešovite namene. Kada se pogleda definicija mešovite namene ona se navodi kao: „kombinovanje komercijalnih i stambenih zona; zonirano za komercijalnu i stambenu upotrebu.“ Razliku između termina mešovita namena i hibridni objekat možemo definisati na sledeći način; zgrada mešovite namene bavi se funkcijama unutar same zgrade, dok se hibridna zgrada bavi složenijim strukturama jer uključuje funkciju i okruženje u fizičkom i psihološkom smislu.

Džozef Fenton je napravio klasifikaciju hibridnih zgrada na osnovu višestrukih analiza što je rezultiralo sa tri tipa; 1) hibridi „tkanine“, 2) hibridi „kalemova“ i 3) monolitni hibridi. Hibridi tkanina su jasni u svom obliku, tako da građevinu treba doživljavati kao jedan volumen, a ne kao spojene delove koji formiraju volumen. Program unutar objekta je nenametljiv u odnosu na zgradu celini, što znači da funkcije prate formu. Promene u fasade, kao što su proporcija prozora i promena u materijalu, mogu ukazivati na promene u programu. Hibridna tipologija postaje društveni kondenzator za grad time što je na ivici kako urbanističkog planiranja tako i arhitekture. Hibridna zgrada je složena, raznolika i raznolika program i sprovodi i privatno i javno sfere, koja obezbeđuje život u i

oko zgrade i danju i noću. Navedeno je u sledećem: „Hibridne zgrade su organizmi sa višestrukim međusobno povezanim programima, pripremljenim za smeštaj oba planirane i neplanske aktivnosti u gradu.” Hibridna zgrada treba da odražava okolinu koji je postavljen; uvek nastavljaju da se razvijaju i u pojmovi funkcija i njihov međusobni odnos u kako bi se pratile promene u društvenom i fizičko okruženje. Kako to kaže Džozef Fenton: „Hibridna zgrada je barometar koji beleži evoluciju našeg društva. Svaka nova jukstapozicija odražava spremnost da se suoči sa sadašnjošću i da se proširi istraživanje budućnosti” [1].

Slika 1. – hibridni kalemovi

3. STANOVANJE KAO DOMINANTAN PROGRAM HIBRIDNIH OBJEKATA

3.1 Razvoj stanovanja na prostoru bivše Jugoslavije

Tokom 1950-ih, stambena izgradnja je postala prioritet. U ovom periodu bila je izgradnja što većeg broja stanova radi rešavanja ukupnog stambenog pitanja. Posledica ovakvih društvenih okolnosti bio je nagli pad stambenog standarda u odnosu na predratni. Propisan je maksimalni broj kvadrata po pojedincu bez mogućnosti njegovog prekoračenja („minimiziranje maksimuma“); međutim, to nije bio slučaj sa minimumom, koji je mnogo značajniji sa stanovišta zadovoljenja potreba. Za novu radničku klasu koja je bila temelj društva bilo je neophodno obezbediti stanove u skladu sa jednakim minimalnim životnim standardom. Ovakva društvena uloga države u oblasti stanovanja je u suprotnosti sa pristupom „maksimiziranja minimuma“ (čije se povećanje uvek traži). Iz godine u godinu, u kontinuitetu, u Jugoslaviji su se smanjivali kvadrati stambenog prostora po stanovniku. Između 1946. i 1949. godine, stambena površina po stanovniku opala je sa 11m² na 9,8m². Ako se uporedi sa predratnih 13,9m² stambene površine po stanovniku, taj pad je bio prilično očigledan. Smanjenje je progresivno nastavljeno do 6,5m² stambene površine po stanovniku u Beogradu 1958. godine. Imajući u vidu procenu francuskih sociologa (patološki prag ispod kojeg se ne može ići bez psiho-fizičkih poremećaja je između 8 i 10m² po pojedincu) ovi podaci pokazuju koliko je dramatična bila stambena situacija u Beogradu u ovom vremenskom

periodu. Razvoj stambene arhitekture u periodu socijalizma u Jugoslaviji imao je najveći intenzitet tokom šezdesetih i sedamdesetih godina 20. veka, kada je izgrađeno više stotina hiljada stanova širom države. Veliki napredak u izgradnji pratila su habitološka istraživanja koja su bila usmerena u pravcu pronalaženja optimalnih stambenih rešenja za mnovoformirane uslove života u socijalističkom društvu. Kvalitetna projektantska rešenja su u najvećoj meri dobijana na arhitektonskim takmičenjima, koja su između ostalog služila i da se na kretnim primerima isprobaju i provere teorijski principi i nove koncepcije stambenih obrazaca. Iako je termin „socijalistički stan” u praksi već odavno uvrežen, u naučnom smislu on do sada nije istražen, niti preispitan [3].

3.2 Stanovanje danas – kvalitet stanovanja

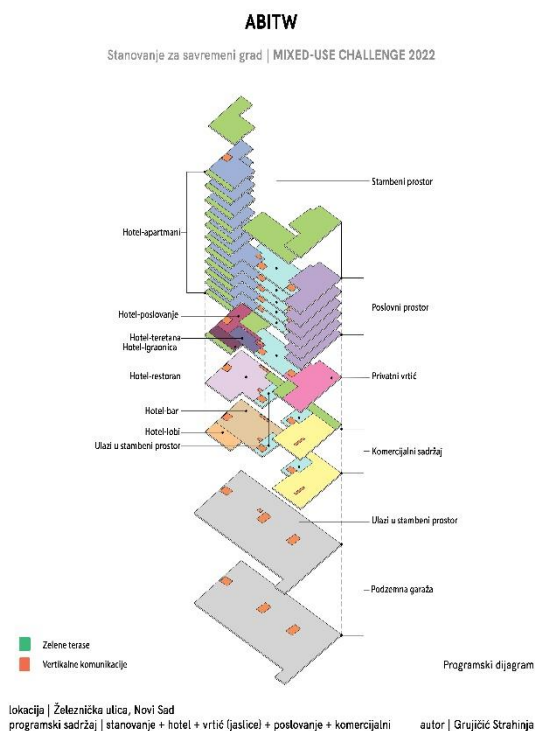
Stambene jedinice predstavljaju najdominantniji program unutar hibridnih objekata u smislu ukupnog udela u površini. Bilo da se radi o javnom stanovanju (apartmanima, hotelima, „stan na dan“) ili privatnom, važno je da organizacija i kvalitet prostora budu na visokom nivou, i da prate potrebe savremenog stanovnika – porodice. Kada je reč o kvalitetu, njega možemo definisati kroz nekoliko parametara kao što su: kvadratura stana, osunčanost, provetrenost, veličina prostorija - komfor, raspored prostorija, klasa ugrađenih materijala... Velika potražnja za nekretninama dovela je do ekspanzije u građevinskoj industriji u poslednjih nekoliko godina (2016-2022), što je dovelo do povećanja cene kvadrata, ali je kvalitet gradnje ostao isti, a u nekim slučajevima i lošiji. Projektovanjem stambenih objekata neophodno je obezbediti zdrave, funkcionalne, humane i dugoročno održive prostore za stanovanje, takođe stambeni standardi moraju da budu usklađeni sa potrebama korisnika, kao i predviđenim promenama u budućem korišćenju prostora.

Ovo je veoma važno u svim kategorijama stanovanja, a posebno socijalnog stanovanja, s obzirom da su korisnici u ovoj kategoriji uglavnom socijalno najosetljiviji i zahtevaju poseban pristup projektovanju stambenog prostora kako bi se doprinelo njihovom adekvatnom integrisanju u društvenu zajednicu. Planiranje i projektovanje bi trebalo da doprinese rešavanju stambenih problema, umesto njihovom podsticanju. Promene društvenog uređenja u velikoj meri su uticale na odnos arhitekata prema stanovanju, i kreirale nove koncepte u stambenoj arhitekturi.

Šta je to dobar stan?, moj odgovor je bio: „za sva vremena jeste stan koji je udoban, to je stan koji može da se organizuje za potrebe jedne porodice, koja se menja i raste. Dobar stan je kada vi uđete u prostor i ne morate da palite svetlo u podne u hodniku, već vas dočeka dnevno svetlo kroz dvokrilna ili jednokrila staklena vrata dnevne sobe. Isto tako, dobar stan ne može biti orijentisan na jednu stranu sveta, već mora da gleda na dve strane, od kojih je bar jedna sunčana, nikada ne može biti isključivo orijentisan na vreo zapad i hladan sever. Takođe, dobar stan mora da ima lođu, koja je danas uglavnom zatvorena ili zazidana - da biste vi uvukli spoljni prostor u stan on mora biti njegov deo i tu moraju biti bar dve stolice na koje može da se sedne. Prozor, u bilo kojoj sobi, mora da gleda u nebo, u drvo, nikako u susedni zid. To je ono što je za svaki stan bitno. To su nepisana pravila koja se

prenose iz generacije u generaciju i za koja nam nisu potrebni normativi“. *Milenija Marušić* [4].

4. STANOVANJE ZA SAVREMENI GRAD – PROJEKT „ABITW“

Slika 2. Programski dijagram

Objekat je projektovan kao hibridna struktura, koja pored stambenog dela sadrži: hotel, komercijalne prostore kao što su restorani, privatni vrtić i poslovne prostore. Podzemna garaža nalazi se na dva nivoa i ona je privatno-javnog karaktera. Struktura objekta formirana je iz tri nezavisne celine od koje jednu čini hotel, a drugu komercijalno- poslovni prostori i koje su međusobno povezane stambenim delom.

U prizemlju je projektovan prolaz koji povezuje dve strane parcele i predstavlja jednu od glavnih komunikacija. Objekat uvučen u odnosu na Železničku ulicu i formirano je proširenje u vidu prolaznog trga, a samim tim omogućeno je i proširenje pešačke staze. Nisko prizemlje zbog komunikacije koja je uvedena u vidu prolaza, je podeljeno na dve celine koje su namenjene komercijalnim sadržajima. Svaka celina ima svoj ulaz. Jedan deo predstavlja hotelski prostor u kojem je projektovana ulazna partija sa barom, zatim ulaz u poslovni i stambeni deo.

Drugi deo sastoji se od restorana i ulaza u stambeni prostor. Na visokom prizemlju se nalazi restoran hotela i galerijski deo restorana. Oba prostora imaju izlaze na terase koje su projektovane na jugozapadnoj fasadi objekta.

Prvi sprat je još uvek namenjen javnim programima, kao što su teretana i sala za konferencije u hotelu i privatni vrtić, dok je centralni deo prostora koji se nalazi iznad novoprojektovanog prolaza, namenjen višeporodičnom stanovanju.

Na ovoj etaži uvedene su nove terase, sa ulične i dvorišne strane. Zbog forme objekta koja je stepenasta, i gde je svaki deo objekta različite visine, od drugog do sedmog sprata je tipska osnova svih prostornih celina. Na osmoj etaži prestaje stanovanje, a na devetoj poslovanje. Osnova hotelskog prostora nastavlja se do trinaestog nivoa, koji predstavlja najvišu tačku objekta.

Slika 3. – novoprojektovani kompleks

5. ZAKLJUČAK

Ideja projekta je bila da se dizajnira hibridna zgrada koja može postati aktivni deo grada i života u njemu, uz zadržavanje privatnog dela koji je potreban za kvalitetne uslove života. Umesto odvajanja privatne sfere od urbanog okruženja, projekat predlaže ulični pejzaž koji povezuje privatno sa javnom sferom i povezuje prostore koji postepeno prelazi iz javnog u polujavni, poluprivatni i privatni.

Teorijski okvir kombinovanja ideja o urbanitet, kvalitet života i održivost u pokazao se moguć holistički pristup. Pitanja o društvenoj održivosti su obrađena dajući stanovnicima različite spoljašnje prostore koji odgovaraju različitim nivoima društvene interakcije sa svojim komšijama i lokalnom zajednicom.

Stanovnici imaju privatni prostor sa prostranim prostorom balkon, zajednička krovna terasa koja se deli sa komšije i mogućnost društvene interakcije sa zajednicom u dvorištu. Projektovanjem ovakvih struktura dobija se odgovor na potrebe savremenog čoveka za prostorom.

6. LITERATURA

- [1] – Hybrid housing
https://projekter.aau.dk/projekter/files/239501719/Hybrid_Housing_group27.pdf
- [2] Influence of the socialist ideology on the conception of multi-family housing: new urban landscape and the typological models of housing units Jelena Ristić Trajković, Danica Stojiljković, Verica Međo

[3] Alfirević Đorđe, Simonović Alfirević Sanja.
„'Socialist Apartment' in Yugoslavia: Paradigm or
Tendency?“. Spatium (Belgrade)

[4] Savremeni trenutak arhitekture stanovanja
na globalnom nivou - housing 15 - Vladana Petrović,
Aleksandar Keković, Nataša Petković-Grozdanović,
Mirko Stanimirović, Marjan Petrović

Slika 1. - Hybrid housing

https://projekter.aau.dk/projekter/files/239501719/Hybrid_Housing_group27.pdf

Slika 2. – grafički prilog iz završnog rada

Slika 3. – grafički prilog iz završnog rada

Kratka biografija:

Strahinja Grujić rođen je u Zrenjaninu 1998. god. Diplomirao je na Departmanu za arhitekturu i urbanizam 2021 godine, Fakultet tehničkih nauka u Novom Sadu, sa projektom “Arhitektonska studija hotelskog kompleksa u Novom Sadu“ kontakt:grujic.strahinja58@gmail.com